

Kuva: Kirsti Hanhiova

UUSI (E) Ratasjärven kulttuurimaisema

Jylhien vaarojen välisessä painanteessa sijaitseva Ratasjärvi on Peräpohjolan vaara- ja jokiseudulle tyypillistä vaihtelevaa maatalousmaisemaa. Järven rannoille levittäytynyt asutus muodostaa yhden Lapin eheimmistä kyläkokonaisuuksista. Ratasjärvi on valtakunnallisesti arvokas maisema-alue, jonka ehdotetaan vuoden 2020 kuulemisessa säilyttävän vanhan statuksensa nykyisellä rajauksella.

Maakunta	Lappi
Kunta	Pello
Maisemamaakunta	Peräpohjola-Lappi
Maisemaseutu	Peräpohjolan vaara- ja jokiseutu
Pinta-ala	992 ha, josta kosteikkoja ja avointa suota: 21 ha maatalousalueita: 125 ha metsiä sekä avoimia kankaita ja kalliomaita: 633 ha rakennettuja alueita: 51 ha vesialueita: 162 ha

Luonnonpiirteet

Pitkänomainen, luoteesta kaakkoon suuntautuva Ratasjärvi sijaitsee jyrkkärinteisten vaarojen ympäröimässä laaksossa Tornionjoen tuntumassa. Alueen kallioperä on gneissia ja graniittista migmatiittia. Ratasjärven eteläpäädyssä kulkee kapea lounas-koillisuuntainen kiillegneissijonne. Järveä reunustavista vaaroista korkein on yli 250 metrin korkeuteen merenpinnasta kohoava Ratasvaara. Sen laella ja rinteillä on runsaasti kalliopaljastumia.

Alueen maaperä vaihtelee Ratasjärveä ympäröivistä lajittuneista aineksista ja turvemaista vaarojen rinteille kasautuneisiin moreenipeitteisiin. Valtaosa alueen pelloista on raivattu järven etelä- ja itärantojen kapeille, tasaisille ja hienojakoisille maille. Viljelyalat reunustavat myös Vuomajokea, joka laskee Ratasjärveen kallioperän murroslinjaa seurailleen.

Ratasjärven rannoilla on runsaasti Pohjois-Suomelle tyypillisiä pajukkoisia rantaluhtia sekä tulvaniittyjä. Laajimmat niittyalueet ovat Vuomajoen suun ympärillä sekä Tornionjokeen virtaavan lyhyen lasku-uoman, Ratasjoen, niskalla. Järviällä reunustavien vaarojen alarinteillä kasvaa kuusivaltaisia kangasmetsiä. Mäntymetsiä on erityisesti järven koillis- ja itäpuolen rinteillä.

Kulttuuripiirteet

Ratasjärven ja Ratasjoen tuntumassa sekä ympäröivillä vaaroilla on useita muinaisjäännöksiä, pääasiassa kivikautisia asuinpaikkalöytöjä. Asuinpaikat sekä maisema-alueen koillispuolelle jäävän Jyppyrän länsirinteiltä tunnetut toistakymmentä peuranpyyntikuoppaa kertovat alueen historiallisesta merkityksestä otollisena eränkäyntiseutuna. Kalastukseen painottunut erätalous on ollut aikoinaan sekä saamelaiden että uudisasukkaiden pääelinkeino, jota on täydennetty karjanhoidolla ja pienimuotoisella maataloudella.

Valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi määritelty Ratasjärven kylä on Peräpohjolan vaara- ja jokiseudulle tyypillinen maatalouskylä, joka kuuluu Lapin eheimpinä säilyneisiin kokonaisuuksiin. Ratasjärven kaakkoispäässä sijaitsevan kylän asutus ja tiestö ovat vakiintuneet metsänreunaan järveä ympäröivien vaarojen alarinteille, ja alueen pellot sijaitsevat suurilta osin asutusketjujen ja rannan välissä. Kylän vanhinta rakennuskantaa edustavat perinteiseen peräpohjalaiseen tapaan rakennetut Vanhapihan, Juuson ja Rastin tilakeskukset. Valtaosa kylän taloista on sodanjälkeisiä puolitoistakerroksisia jälleenrakennuskauden tyyppirakennuksia.

Ratasjärven kylä on säilynyt elinvoimaisena. Alueen pääelinkeinoja ovat karja- ja porotalous, joiden tarpeisiin pelloilla viljellään heinää. Ratasjärven kylässä on myös suotuisan paikallisilmaston tukemaa hedelmänviljelyä. Järven ympärillä on useita tulvaniittyjä, jotka on määritelty arvokkaiksi perinnebiotoopeiksi.

Ratasvaaran lakea pitkin kulkee luontopolku, joka johdattaa ”Everstin piiloksi” kutsutulle luolalle. Nimen luolalle on antanut legenda everstiluutnantti Ragnar Nordströmistä, joka yöpyi luolassa paettuaan poliittisista syistä Ruotsiin vuonna 1945. Luontopolun yhteydessä on laavu. Lisäksi Ratasjärven rannalla on kota, ja järveä pitkin kulkee talvisin moottorikelkkareitti.

Maisemakuva

Ratasjärven kulttuurimaiseman ydin on Ratasjärvi, jota ympäröivät loivasti kumpuilevat pellot sekä ranta-alueilla aukeavat pajukkoluhdat ja tulvaniityt. Kapean tasaisen rantakaistaleen reunoilta kohoavat jyrkkärinteiset, metsien ja avokallioalueiden luonnehtimat vaarat, joiden jyrkimpien kohtien kalliopaljastumat näkyvät hyvin järvelle. Ratasvaaran lakea halkovalta luontopolulta aukeaa pitkiä näkymiä pohjoiseen kohti Tornionlaaksoa ja sitä reunustavia metsäisiä vaaramaita.

Alueen kyläasutus sijoittuu metsänreunaan eri puolille Ratasjärveä. Tiheimmät asutuskeskittymät sijaitsevat järven kaakkoisosassa ja itärannalla. Yleisilmeiltään avoimen asutusvyöhykkeen vanhinta rakennuskantaa edustavat Vanhapihan, Juuson ja Rastin rakennusryhmät muodostavat ehyen kokonaisuuden itärannan avoimessa peltomaisemassa. Pihoilta avautuvat esteettömät näkymät peltojen, luhtien ja järven yli vastarannalle.

Arviointi

Ratasjärven kulttuurimaisema on edustava esimerkki Peräpohjolan vaara- ja jokiseudulle tyypillisestä vaarojen välisestä maatalouskäyttöön raivatusta järvilaaksosta. Rannoille selvärajaisesti sijoittuvat kyläalueet ja niitä ympäröivät metsäiset vaarat muodostavat harmonisen maisemallisen kokonaisuuden. Alueen asutusrakenne on säilynyt erityisen hyvin. Ratasjärven maisemallista ja ekologista arvoa nostavat ranta-alueiden perinnebiotoopit.

Muinaisjäännösrekisteriin merkityt kohteet: 3 kohdetta

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt: Ratasjärven kylä

YSA Yksityismaiden suojelualueet: Huhkajavaaran-Kuusivaaran aarnimetsä

MRA Määräaikaiset yksityismaiden suojelualueet: Ratasvaaran rauhoitusalue

KOS Koskiensuojelulla suojellut vesistöt: Tornionjoen ja Muonionjoen sivuvesistöt

FI Natura 2000 -verkostoon kuuluvat alueet: Tornionjoen ja Muonionjoen vesistö

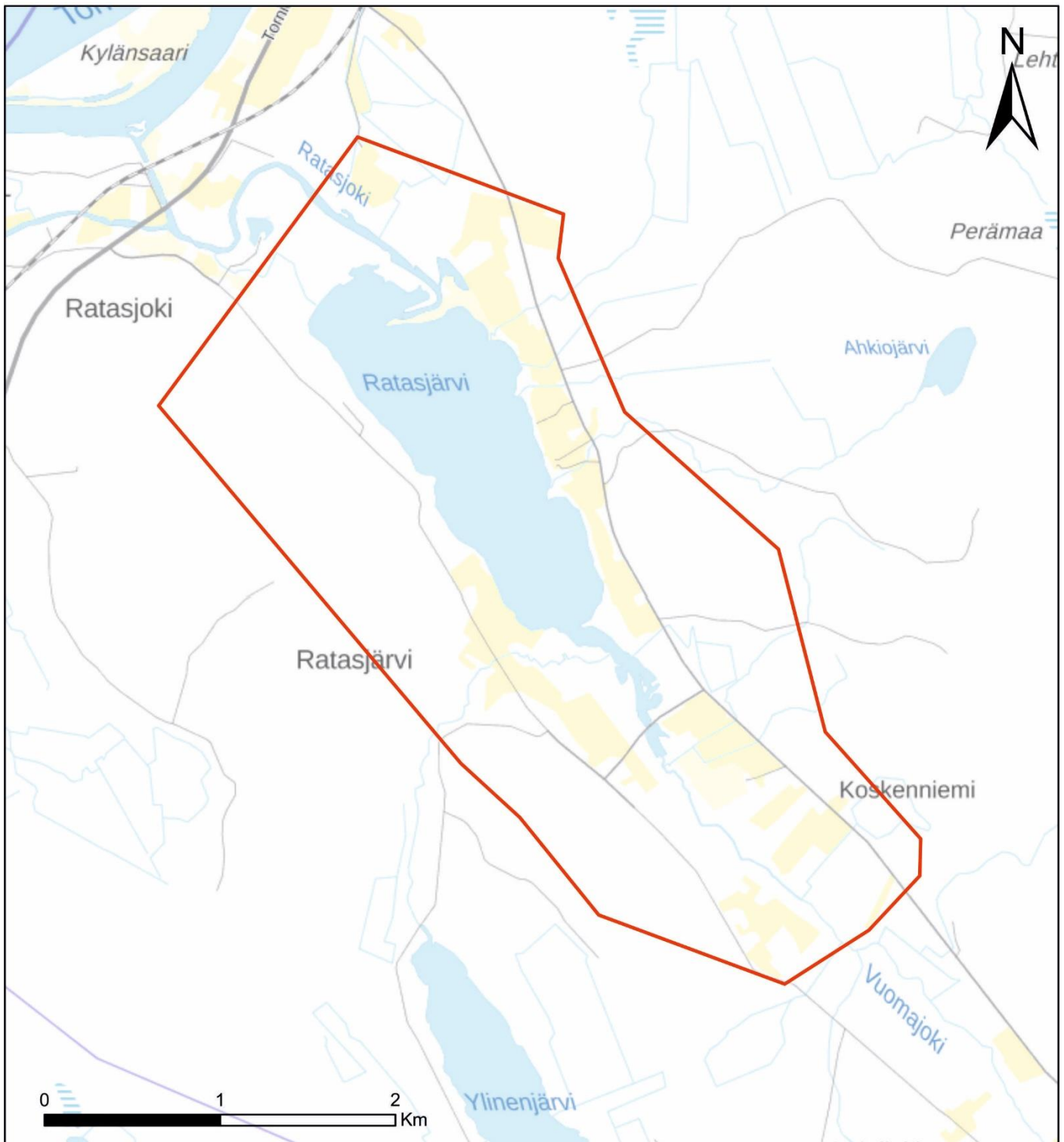
Tiedot haettu 17.12.2019

UUSI (E) Ratasjärven kulttuurimaisema

Uusi alue-ehdotus 2020

Kunta: Pello
Maakunta: Lappi

 Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden rajausehdotus 2020

Arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin mukainen ehdotus © SYKE
Taustakartta © Karttakeskus Oy